RAAD VAN STATE
afdeling Wetgeving

CONSEIL D'ÉTAT
section de législation

advies 75.961/16
van 24 april 2024

avis 75.961/16
du 24 avril 2024

over

sur

een ontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering ‘tot klassering van de onbevaarbare waterlopen, tot aanwijzing van de gewestelijke vijvers, tot bepaling van de inhoud, de strekking, de modaliteiten en de termijnen betreffende de opstelling van de Atlas van het hydrografisch netwerk van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en tot goedkeuring van deze Atlas’

un projet d’arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale ‘opérant le classement des cours d’eau non navigables, la désignation des étangs régionaux, déterminant le contenu, la portée ainsi que les modalités et délais afférents à l’établissement de l’Atlas du réseau hydrographique de la Région de Bruxelles-Capitale et adoptant cet Atlas’

#LW-AGFYPEBBG-HEJGBYX#

Op 25 maart 2024 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Minister van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met klimaattransitie, leefmilieu, energie en participatieve democratie verzocht binnen een termijn van dertig dagen een advies te verstrekken over een ontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering 'tot klassering van de onbevaarbare waterlopen, tot aanwijzing van de gewestelijke vijvers, tot bepaling van de inhoud, de strekking, de modaliteiten en de termijnen betreffende de opstelling van de Atlas van het hydrografisch netwerk van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en tot goedkeuring van deze Atlas'.

Het ontwerp is door de zestiende kamer onderzocht op 16 april 2024. De kamer was samengesteld uit Wilfried VAN VAERENBERGH, eerste voorzitter van de Raad van State, Toon MOONEN en Tim CORTHAUT, staatsraden, Johan PUT, assessor, en Wim GEURTS, griffier.

Het verslag is uitgebracht door Benjamin MEEUSEN, adjunct-auditeur.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst van het advies is nagezien onder toezicht van Wilfried VAN VAERENBERGH, eerste voorzitter.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 24 april 2024.

*

Le 25 mars 2024, le Conseil d'État, section de législation, a été invité par le Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de la Transition climatique, de l'Environnement, de l'Énergie et de la Démocratie participative à communiquer un avis dans un délai de trente jours, sur un projet d'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale 'opérant le classement des cours d'eau non navigables, la désignation des étangs régionaux, déterminant le contenu, la portée ainsi que les modalités et délais afférents à l'établissement de l'Atlas du réseau hydrographique de la Région de Bruxelles-Capitale et adoptant cet Atlas'.

Le projet a été examiné par la seizième chambre le 16 avril 2024. La chambre était composée de Wilfried VAN VAERENBERGH, premier président du Conseil d'État, Toon MOONEN et Tim CORTHAUT, conseillers d'État, Johan PUT, assesseur, et Wim GEURTS, greffier.

Le rapport a été présenté par Benjamin MEEUSEN, auditeur adjoint.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise de l'avis a été vérifiée sous le contrôle de Wilfried VAN VAERENBERGH, premier président.

L'avis, dont le texte suit, a été donné le 24 avril 2024.

*

‡LW-AGFYPEBBG-HEJGBYX‡

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond, alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

STREKKING VAN HET ONTWERP

2.1. Het voor advies voorgelegde ontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering strekt tot het klasseren van onbevaarbare waterlopen, het aanwijzen van gewestelijke vijvers en het bepalen van de regels voor het opstellen van de 'Atlas van het hydrografisch netwerk van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest', alsook tot de goedkeuring van deze atlas. Met de ontworpen regeling wordt uitvoering gegeven aan de ordonnantie van 16 mei 2019 'houdende het beheer en de bescherming van onbevaarbare waterlopen'.

2.2. Hoofdstuk 1 van het ontwerp bevat algemene bepalingen. Hoofdstuk 2 strekt tot vaststelling van de geklasseerde en niet-geklasseerde onbevaarbare waterlopen, respectievelijk opgenomen in bijlage 1 en 2 van het ontwerp. Hoofdstuk 3 bepaalt de regels in verband met het bijzonder beschermingsstatuut van sommige grachten. Hoofdstuk 4 strekt tot aanwijzing van de gewestelijke vijvers. Hoofdstuk 5 bevat de nadere regels met betrekking tot de 'Atlas van het hydrografisch netwerk van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest' en bepaalt dat de atlas wordt vastgesteld zoals opgenomen in bijlage 5 van het ontwerp. Hoofdstuk 6 bevat de nadere regels voor de terugvordering van sommige kosten die door de beheerder van de waterlopen werden gemaakt. Hoofdstuk 7 strekt tot wijziging van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 12 december 2013 'tot vaststelling van de samenstelling van het dossier van de aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning' teneinde dat besluit in overeenstemming te brengen met de ontworpen regeling. Hoofdstuk 8 bevat de slotbepalingen. Het aan te nemen besluit zal in werking treden op 1 september 2024.

RECHTSGROND

3.1. Uit de aanhef kan worden afgeleid dat voor het ontwerp rechtsgrond wordt gezocht in de artikelen 5, 6, 7, 10, 11 en 12 van de ordonnantie van 16 mei 2019. Onder voorbehoud van hetgeen hierna volgt, kan hiermee worden ingestemd.

3.2. Luidens artikel 8, eerste lid, van het ontwerp "staat het de beheerder vrij het aandeel van de kosten te bepalen dat ten laste komt van de betrokken derde(n)". Het betreft de kosten met betrekking tot het beheer van waterlopen, in de gevallen bedoeld in de artikelen 10, § 1, 11, § 1, en 12, eerste lid, van de ordonnantie van 16 mei 2019. Bij de vaststelling van dat aandeel dient de beheerder, overeenkomstig artikel 8, tweede lid, van het ontwerp, rekening te houden met een aantal criteria, met name de mogelijke oorzaken die de werken noodzakelijk maakten en het doel van de werken.

‡LW-AGFYPEBBG-HEJGBYX‡

De regeling opgenomen in artikel 8 van het ontwerp gaat er echter aan voorbij dat in de voornoemde artikelen 10, § 1, 11, § 1, en 12, van de ordonnantie van 16 mei 2019 de machtiging aan de Regering telkens verschillend is geformuleerd en bijgevolg ook een verschillende draagwijdte heeft. Bovendien moet worden vastgesteld dat in de voornoemde ordonnantiebepalingen de manier waarop mogelijke bijdragen door derden in de kosten van de werken is geregeld, eveneens verschillend is. Zo dient in de artikelen 10, § 1, en 12, te worden uitgegaan van een facultatieve bijdrage terwijl de bijdrage bedoeld in artikel 11, § 1, veeleer een verplicht karakter lijkt te hebben. Met die verschillen is in het ontwerp geen rekening gehouden, aangezien artikel 8 een uniforme regeling bevat voor de drie gevallen, die echter niet volkomen kan worden ingepast in elk van de drie machtigingen aan de Regering. Het lijkt dan ook aangewezen om in de plaats van de uniforme regeling in artikel 8 van het ontwerp, voor elk geval een afzonderlijke regeling te treffen, waarbij wordt rekening gehouden met de specificiteit van elke terugvorderingsregeling en van elke machtiging. Daarbij zou ook de draagwijdte moeten worden verduidelijkt van de thans ontworpen bepaling, indien ze wordt behouden, dat het de beheerder "vrij staat" om het aandeel van de kosten te bepalen dat ten laste is van de betrokken derde(n). De vraag rijst immers of dat inhoudt dat de beheerder in alle omstandigheden en ongeacht de criteria autonoom kan beslissen om geen aandeel in de kosten te bepalen, dan wel of het betekent dat de beheerder, met toepassing van de wettelijke criteria ter zake, "vrij" het bedrag van dat aandeel kan bepalen. Ten slotte zal er ook over gewaakt moeten worden dat de in de ordonnantie bepaalde criteria voor het bepalen van een aandeel in de kosten strikt worden in acht genomen, derhalve zonder er afbreuk aan te doen of er nieuwe criteria aan toe te voegen.

De conclusie is dan ook dat artikel 8 van het ontwerp, zoals het thans voorligt, vanuit het oogpunt van de rechtsgrond ervoor geen doorgang kan vinden.

3.3. Artikel 9 van het ontwerp wijzigt de aard van sommige documenten die moeten worden gevoegd bij de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning. Daartoe wordt het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 12 december 2013 gewijzigd. De desbetreffende regeling wordt aldus in overeenstemming gebracht met het ontworpen besluit. Gevraagd naar de rechtsgrond voor deze wijziging antwoordde de gemachtigde het volgende:

> "Om dit te verduidelijken, stellen we voor de aanhef van het ontwerpbesluit toe te voegen met het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 12 december 2013 tot vaststelling van de samenstelling van het dossier van de aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning (als een gewijzigd besluit). Dit lijkt ons de meest geschikte manier om met deze kwestie om te gaan, tenzij u van mening bent dat artikel 124 van het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening (BWRO) deze rechtsgrondslag voor artikel 9 zou vormen...".

Artikel 124 van het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening biedt inderdaad rechtsgrond voor artikel 9 van het ontwerp, vermits de Brusselse Hoofdstedelijke Regering daarin gemachtigd wordt om de vereisten vast te stellen waaraan een vergunningsaanvraag moet voldoen.

‡LW-AGFYPEBBG-HEJGBYX‡

VORMVEREISTEN

4. Uit artikel 4 van het ontwerp volgt dat het verboden is om handelingen en werken uit te voeren die leiden tot de verwijdering van beschermde grachten of de vermindering van hun debiet zonder stedenbouwkundige vergunning die de afwezigheid van hydraulische en ecologische effecten aantoont. De vraag rijst of de betrokken regeling, die eveneens de lijst van beschermde grachten vaststelt, moet worden beschouwd als een plan of programma in de zin van artikel 2001/42/EG van het Europees Parlement en de Raad van 27 juni 2001 'betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's' (hierna: plan-MER-richtlijn), zodat er voorafgaand aan de vaststelling ervan een milieueffectenrapportage moet worden opgemaakt. De gemachtigde verklaarde in dat verband het volgende:

> "Na analyse van het toepassingsgebied van de richtlijn 2001/42/EG en de rechtspraak van het Hof van Justitie van de EU, zijn wij van mening dat dit ontwerpbesluit geen regels bevat voor de locatie van projecten die per geval afzonderlijk moeten worden goedgekeurd en dat het derhalve niet het kader aangeeft waarbinnen deze projecten zouden worden goedgekeurd in de zin van Richtlijn 2001/42/EG betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's. Dit ontwerpbesluit stelt enkel de lijsten van waterlopen, grachten en vijvers die onder de bepalingen van de ordonnantie van 2019 vallen."

Spijts de toelichting van de gemachtigde, lijkt te moeten worden gesteld dat de regeling in artikel 4 van het ontwerp voldoet aan de voorwaarden om onder het toepassingsgebied van de plan-MER-richtlijn te vallen. Volgens artikel 3, lid 2, van die richtlijn moet een milieueffectenbeoordeling worden opgemaakt voor alle plannen en programma's die aan twee cumulatieve voorwaarden voldoen, namelijk dat zij voorbereid worden met betrekking tot de in die bepaling bedoelde sectoren (eerste voorwaarde) en dat zij het kader vormen voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor de in de bijlagen I en II bij richtlijn 2011/92/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 'betreffende de milieueffectbeoordeling van bepaalde openbare en particuliere projecten' genoemde projecten (tweede voorwaarde).[1] De betrokken regeling heeft betrekking op de sector van ruimtelijke ordening en waterbeheer, zodat de eerste voorwaarde is vervuld. Bovendien kan de betrokken regeling het kader vormen voor toekomstige vergunningen van projecten, waaronder die welke zijn opgesomd in artikel 3, lid 2, van de plan-MER-richtlijn, zodat ook aan de tweede voorwaarde is voldaan.

Wanneer het betrokken plan of programma voldoet aan de zo-even omschreven voorwaarden, kan slechts in uitzonderlijke omstandigheden van de verplichting tot milieueffectenrapportage worden afgeweken. Dat is het geval indien wordt voldaan aan de vereisten van artikel 3, lid, 3, van de plan-MER-richtlijn, met name wanneer het gaat om plannen en programma's die het gebruik bepalen van kleine gebieden op lokaal niveau, of die strekken tot kleine wijzigingen aan bestaande plannen en programma's, en indien de betrokken lidstaat bepaalt dat zij geen aanzienlijke milieueffecten kunnen hebben.[2]

[1] Hof van Justitie 9 maart 2023, nr. C-922, *An Bord Pleanála e.a. (Site de St Teresa's Gardens),* overweging 36.

[2] Uit deze bepaling, gelezen in samenhang met overweging 10 van richtlijn 2001/42/EG, volgt dat voor plannen en programma's die het gebruik bepalen van kleine gebieden op lokaal niveau, de bevoegde instanties van de betrokken lidstaat vooraf moeten beoordelen of een specifiek plan of programma aanzienlijke milieueffecten kan hebben en vervolgens moeten eisen dat voor dat plan of programma op grond van die richtlijn een milieubeoordeling wordt

‡LW-AGFYPEBBG-HEJGBYX‡

De stellers van het ontwerp dienen zich ervan te vergewissen of aan de voorwaarden voor de hiervoor omschreven uitzondering wordt voldaan. Bij gebrek aan een dergelijke verantwoording moet artikel 4 van het ontwerp voorafgaandelijk worden onderworpen aan een milieueffectenrapportage. Indien de aan de Raad van State voorgelegde tekst ten gevolge daarvan nog wijzigingen zou ondergaan,[3] moeten de gewijzigde of toegevoegde bepalingen, ter inachtneming van het voorschrift van artikel 3, § 1, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, aan de afdeling Wetgeving worden voorgelegd.

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Aanhef

5. In de aanhef van het ontwerp moet bijkomend worden verwezen naar artikel 124 van het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening, dat de rechtsgrond vormt voor artikel 9 van het ontwerp.

6. Daarnaast moet in de aanhef een verwijzing worden opgenomen naar het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 12 december 2013 'tot vaststelling van de samenstelling van het dossier van de aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning', dat door het onderhavige ontwerp wordt gewijzigd.

7. In het huidige derde lid van de aanhef schrijve men in de Nederlandse tekst "Gelet op" in plaats van "Gezien".

Artikel 9

8. In artikel 9 van het ontwerp dient de datum van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 12 december 2023 'tot vaststelling van de samenstelling van het dossier van de aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning' te worden vermeld.

Bijlage 3

9. In het opschrift van bijlage 3 van het ontwerp schrijve men in de Nederlandse tekst "de beschermingswaardige grachten" in plaats van "de beschermswaardige grachten".

*

uitgevoerd indien zij tot de bevinding komen dat het plan of programma dergelijke milieueffecten kan hebben. Zie HvJ 21 december 2016, nr. C-444/15, *Associazione Italia Nostra Onlus tegen Comune di Venezia e.a.*, overweging 50.

[3] Andere wijzigingen dan diegene waarvan in dit advies melding wordt gemaakt of wijzigingen die ertoe strekken tegemoet te komen aan hetgeen in dit advies wordt opgemerkt.

‡LW-AGFYPEBBG-HEJGBYX‡

1. En application de l'article 84, § 3, alinéa 1er, des lois sur le Conseil d'État, coordonnées le 12 janvier 1973, la section de législation a fait porter son examen essentiellement sur la compétence de l'auteur de l'acte, le fondement juridique et l'accomplissement des formalités prescrites.

PORTÉE DU PROJET

2.1. Le projet d'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale soumis pour avis a pour objet de classer les cours d'eau non navigables, de désigner les étangs régionaux et de déterminer les règles relatives à l'établissement de l' 'Atlas du réseau hydrographique de la Région de Bruxelles-Capitale', ainsi que d'adopter cet atlas. Le dispositif en projet pourvoit à l'exécution de l'ordonnance du 16 mai 2019 'relative à la gestion et à la protection des cours d'eau non navigables et des étangs'.

2.2. Le chapitre 1er du projet contient des dispositions générales. Le chapitre 2 vise à déterminer les cours d'eau non navigables classés et non classés, mentionnés respectivement en annexe 1 et en annexe 2 du projet. Le chapitre 3 fixe les règles relatives au statut de protection de certains fossés. Le chapitre 4 tend à désigner les étangs régionaux. Le chapitre 5 règle les modalités relatives à l''Atlas du réseau hydrographique de la Région de Bruxelles-Capitale' et prévoit que l'atlas est adopté tel qu'il figure en annexe 5 du projet. Le chapitre 6 comporte les modalités du recouvrement de certains frais engagés par le gestionnaire des cours d'eau. Le chapitre 7 vise à modifier l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 12 décembre 2013 'déterminant la composition du dossier de permis d'urbanisme' afin de le mettre en conformité avec le dispositif en projet. Le chapitre 8 contient les dispositions finales. L'arrêté envisagé entrera en vigueur le 1er septembre 2024.

FONDEMENT JURIDIQUE

3.1. Il peut se déduire du préambule que le projet trouve un fondement juridique dans les articles 5, 6, 7, 10, 11 et 12 de l'ordonnance du 16 mai 2019. On peut se rallier à cette déduction sous réserve des observations formulées ci-après.

3.2. Selon l'article 8, alinéa 1er, du projet, « le gestionnaire fixe librement la part contributive à charge du ou des tiers concernés ». Il s'agit des frais relatifs à la gestion des cours d'eau, dans les cas visés aux articles 10, § 1er, 11, § 1er, et 12, alinéa 1er, de l'ordonnance du 16 mai 2019. Lorsqu'il fixe cette part, le gestionnaire doit tenir compte d'une série de critères, conformément à l'article 8, alinéa 2, du projet, à savoir des causes éventuelles ayant nécessité la réalisation des travaux et de la finalité de ceux-ci.

Toutefois, le dispositif contenu à l'article 8 du projet ne tient pas compte du fait que l'habilitation au Gouvernement est chaque fois formulée différemment dans les articles 10, § 1er, 11, § 1er, et 12, précités, de l'ordonnance du 16 mai 2019 et que celle-ci a, par conséquent, une portée différente. En outre, force est de constater que la manière dont les parts contributives éventuelles de tiers dans les frais des travaux sont réglées, est également différente. Ainsi, il convient de se fonder pour les articles 10, § 1er, et 12 sur une part contributive facultative alors que

‡LW-AGFYPEBBG-HEJGBYX‡

la part contributive visée à l'article 11, § 1er, paraît revêtir plutôt un caractère obligatoire. Le projet ne tient pas compte de ces différences, dès lors que l'article 8 contient pour les trois cas un régime uniforme qui ne peut toutefois pas se concilier pleinement avec chacune des trois habilitations au Gouvernement. Il paraît dès lors indiqué de prévoir, en lieu et place du régime uniforme de l'article 8 du projet, pour chacun des cas un régime distinct qui tient compte de la spécificité de chaque règle de recouvrement et de chaque habilitation. Par ailleurs, il faudrait aussi préciser la portée de la disposition actuellement en projet, si elle est maintenue, qui prévoit que le gestionnaire fixe « librement » la part contributive à charge du ou des tiers concernés. En effet, la question se pose de savoir si cela implique que le gestionnaire peut décider en toute autonomie, en toutes circonstances et quels que soient les critères, de ne pas fixer de part contributive dans les frais, ou si cela signifie que le gestionnaire peut « librement » fixer le montant de cette part, en application des critères légaux en la matière. Enfin, il faudra également veiller à ce que les critères fixés dans l'ordonnance pour déterminer une part contributive dans les frais soient strictement respectés, c'est-à-dire sans s'en écarter ou en ajouter de nouveaux.

Force est dès lors de conclure que l'article 8 du projet, dans sa version actuelle, ne peut pas se concrétiser du point de vue de son fondement juridique.

3.3. L'article 9 du projet modifie la nature de certains documents à joindre à la demande de permis d'urbanisme. L'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 12 décembre 2013 est modifié à cet effet. Le dispositif en question est ainsi mis en conformité avec l'arrêté en projet. Interrogé sur le fondement juridique de cette modification, le délégué a déclaré ce qui suit :

> « Om dit te verduidelijken, stellen we voor de aanhef van het ontwerpbesluit toe te voegen met het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 12 december 2013 tot vaststelling van de samenstelling van het dossier van de aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning (als een gewijzigd besluit). Dit lijkt ons de meest geschikte manier om met deze kwestie om te gaan, tenzij u van mening bent dat artikel 124 van het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening (BWRO) deze rechtsgrondslag voor artikel 9 zou vormen...».

L'article 124 du Code bruxellois de l'aménagement du territoire procure effectivement un fondement juridique à l'article 9 du projet, dès lors qu'il habilite le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale à déterminer les conditions requises que doit remplir une demande de permis.

FORMALITÉS

4. Il résulte de l'article 4 du projet qu'il est interdit de procéder à tous actes et travaux amenant à la suppression de fossés bénéficiant d'un statut de protection ou à la réduction de leur débit sans permis d'urbanisme démontrant l'absence d'impacts hydrauliques et écologiques. La question se pose de savoir si le dispositif concerné, qui fixe également la liste des fossés bénéficiant d'un statut de protection, doit être considéré comme un plan ou programme au sens de l'article 2, a), de la directive 2001/42/CE du Parlement européen et du Conseil du 27 juin 2001 'relative à l'évaluation des incidences de certains plans et programmes sur l'environnement'

‡LW-AGFYPEBBG-HEJGBYX‡

(ci-après : directive plan EIE), de sorte que son élaboration doit préalablement faire l'objet d'une évaluation des incidences sur l'environnement. À cet égard, le délégué a déclaré ce qui suit :

> « Na analyse van het toepassingsgebied van de richtlijn 2001/42/EG en de rechtspraak van het Hof van Justitie van de EU, zijn wij van mening dat dit ontwerpbesluit geen regels bevat voor de locatie van projecten die per geval afzonderlijk moeten worden goedgekeurd en dat het derhalve niet het kader aangeeft waarbinnen deze projecten zouden worden goedgekeurd in de zin van Richtlijn 2001/42/EG betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's. Dit ontwerpbesluit stelt enkel de lijsten van waterlopen, grachten en vijvers die onder de bepalingen van de ordonnantie van 2019 vallen ».

En dépit du commentaire du délégué, il faut apparemment constater que la règle énoncée à l'article 4 du projet remplit les conditions pour relever du champ d'application de la directive plan EIE. Aux termes de l'article 3, paragraphe 2, de cette directive, une évaluation environnementale doit être effectuée pour tous les plans et les programmes qui satisfont à deux conditions cumulatives, à savoir être élaborés pour les secteurs visés dans cette disposition (première condition) et définir le cadre dans lequel la mise en œuvre des projets énumérés aux annexes I et II de la directive 2011/92 du Parlement européen et du Conseil du 13 décembre 2011 'concernant l'évaluation des incidences de certains projets publics et privés sur l'environnement' pourra être autorisée à l'avenir (seconde condition) [1]. Le dispositif concerné portant sur le secteur de l'aménagement du territoire et la gestion de l'eau, la première condition est remplie. Le dispositif concerné pouvant, en outre, servir de cadre à des autorisations futures de projets, dont ceux qui sont énumérés à l'article 3, paragraphe 2, de la directive plan EIE, la deuxième condition est également remplie.

Lorsque le plan ou programme concerné répond aux conditions précitées, il ne peut être dérogé à l'obligation de procéder à une évaluation des incidences sur l'environnement que dans des circonstances exceptionnelles. C'est le cas s'il est satisfait aux exigences de l'article 3, paragraphe 3, de la directive plan EIE, à savoir lorsqu'il s'agit de plans et programmes qui déterminent l'utilisation de petites zones au niveau local ou qui visent des modifications mineures des plans et programmes existants, et si l'État membre concerné détermine qu'ils ne sont pas susceptibles d'avoir des incidences notables sur l'environnement [2].

Les auteurs du projet doivent s'assurer que les conditions de l'exception précitée sont remplies. En l'absence d'une telle justification, l'article 4 du projet devra être préalablement soumis à une évaluation des incidences sur l'environnement. S'il devait en résulter que le texte soumis au Conseil d'État doit encore être modifié [3], les dispositions modifiées ou ajoutées devraient

---

[1] Cour de Justice, 9 mars 2023, n° C-922, *An Bord Pleanála e.a. (Site de St Teresa's Gardens)*, considérant 36.

[2] Il résulte de cette disposition, lue en combinaison avec le considérant 10 de la directive 2001/42/CE, que, pour les plans et les programmes qui déterminent l'utilisation de petites zones au niveau local, les autorités compétentes de l'État membre concerné doivent procéder à un examen préalable visant à vérifier si un plan ou un programme particulier est susceptible d'avoir des incidences notables sur l'environnement et que ces autorités doivent, ensuite, obligatoirement soumettre ce plan ou ce programme à une évaluation environnementale au titre de cette directive s'ils aboutissent à la conclusion que ledit plan ou ledit programme est susceptible d'avoir de telles incidences sur l'environnement. Voir C.J.U.E., 21 décembre 2016, n° C-444/15, *Associazione Italia Nostra Onlus contre Comune di Venezia e.a.*, considérant 50.

[3] D'autres modifications que celles dont fait état le présent avis ou que celles visant à répondre aux observations formulées dans le présent avis.

‡LW-AGFYPEBBG-HEJGBYX‡

être soumises à la section de législation, conformément à la règle prévue par l'article 3, § 1er, alinéa 1er, des lois sur le Conseil d'État.

EXAMEN DU TEXTE

Préambule

5. Le préambule du projet doit en outre viser l'article 124 du Code bruxellois de l'aménagement du territoire, qui fournit un fondement juridique à l'article 9 du projet.

6. Par ailleurs, il faut insérer dans le préambule une référence à l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 12 décembre 2013 'déterminant la composition du dossier de permis d'urbanisme', qui est modifié par le projet à l'examen.

7. Au troisième alinéa actuel du préambule, on écrira dans le texte néerlandais « Gelet op » au lieu de « Gezien ».

Article 9

8. Dans le texte néerlandais de l'article 9 du projet, il faut indiquer la date de l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 12 décembre 2013 'déterminant la composition du dossier de permis d'urbanisme'.

Annexe 3

9. Dans l'intitulé de l'annexe 3 du projet, on écrira dans le texte néerlandais « de beschermingswaardige grachten » plutôt que « de beschermswaardige grachten ».

DE GRIFFIER - LE GREFFIER	DE EERSTE VOORZITTER – LE PREMIER PRÉSIDENT
Wim GEURTS	Wilfried VAN VAERENBERGH

#LW-AGFYPEBBG-HEJGBYX#